

Józef Borzyszkowski

Pro memoria Gerard Labuda (1916–2010) – jeden z najwybitniejszych historyków polskich, belny Kaszëba

---

Acta Cassubiana 13, 501-503

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Borzyszkowski

**Pro memoria Gerard Labuda (1916–2010)
– jeden z najwybitniejszych historyków polskich,
belny Kaszëba**

Zmarł w swoim poznańskim domu 1 października 2010 roku, do ostatnich dni nie przerywając pracy twórczej, świadom, iż *lata nasze przemijają jak trawa...* W piątek 8 października pożegnał go uroczyste Poznań mszą św. u ojców dominikanów oraz żalobnym posiedzeniem Senatu i Wydziału Historycznego UAM. Uczestniczyli w nim przedstawiciele wszystkich ważnych środowisk naukowych z różnych miast Polski, w tym reprezentanci PAN i PAU oraz Prezydenta Rzeczypospolitej. W jego imieniu prof. Tomasz Nałęcz uhonorował Zmarłego pośmiertnie Orderem Orła Białego. Wczesnym popołudniem kondukt żalobny ruszył z Poznania na północ, na rodzinne Kaszuby, gdzie Profesor wybrał dla siebie miejsce wiecznego spoczynku. Pod wieczór powitali go tam ziomkowie, mieszkańcy wsi i okolicy, poczty sztandarowe Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego oraz przyjaciele i wielbiciele Jego wielkiej pracy wraz z gronem duchownych Kaszëbów pod przewodnictwem J.E. ks. abpa Tadeusza Gocłowskiego, podobnie jak Gerard Labuda, honorowego członka Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego i Instytutu Kaszubskiego.

Z przykościelnej kaplicy trumnę ze zwłokami Profesora uroczyste wprowadzono do kościoła, gdzie liturgię mszy żalobnej wzbogaciły śpiewy Chóru Męskiego „Harmonia” z Wejherowa oraz Chóru „Lutnia” z Luzina. Ks. Arcybiskup w serdecznej homilii przywołał dokonania Profesora w nauce polskiej, a szczególnie jego zasługi dla Kaszubów i Pomorza.

Po mszy św. odprawiono, zgodnie z prastarym kaszubskim zwyczajem, tzw. pustą noc. Żalobne pieśni płynęły z ust ogółu zebranych pod przewodnictwem śpiewaków z Luzina. Ogólne śpiewy przeplatane były minikoncertami chórów. Chór Męski „Harmonia” wykonał między innymi pieśń Jana Trepczyka pt. *Kaszëbskô rodnô zemia*, której słowa zostały jakby napisane na tego rodzaju spotkanie. Muzeum wejherowskie na dzień pogrzebu przygotowało okolicznościowy druczek autorstwa Grażyny Wirkus, prezentujący życie i dzieła Profesora oraz jego szczególne więzi z Wejherowem i Kaszubami.

W sobotę uroczystościom pogrzebowym przewodniczył ks. abp metropolita gdański, gen. Leszek Sławój Głódź, a homilię wygłosił ks. prymas abp Henryk Muszyński, b. metropolita gnieźnieński, którego ze Zmarłym i jego Rodziną od lat łączyły nie tylko naukowe więzi. Na zakończenie ceremonii w kościele pożegnał Profesora obecny na nabożeństwie Premier Rzeczypospolitej Donald Tusk.

W kondukcje żałobnym, odprowadzającym Profesora na luziński cmentarz, szły: orkiestra OSP w Luzinie, młodzież z jego Liceum Ogólnokształcącego w Wejherowie, poczty sztandarowe ZK-P i innych organizacji gminnych i powiatu, liczni przedstawiciele środowisk naukowych, m.in. Poznania, Torunia, Gdańska, Szczecina, a wśród nich rektorzy – UAM – prof. Bronisław Marciniak i UG – prof. Bernard Lammek.

Trumnę ze zwłokami Profesora złożono na żałobnym wozie, a na ostatnim odcinku do grobu nieśli ją młodzi działacze ZK-P.

Po ceremoniach religijnych pożegnali Profesora raz jeszcze: w imieniu środowiska naukowego J.M. UAM, prof. Bronisław Marciniak; w *miôno* Samorządów – Gminy Luzino i Powiatu Wejherowskiego luziński wójt, Jarosław Wejer, a w imieniu środowiska ZK-P i Instytutu Kaszubskiego prof. Józef Borzyszkowski. Na sam koniec w imieniu rodziny pożegnał Ojca prof. Adam Labuda, dziękując wszystkim za oddanie Zmarłemu ostatniej przysługi. Zaprosił też wszystkich na stypę do miejscowej restauracji, gdzie wielu zebranych dzieliło się swoimi refleksjami i wspomnieniami. Już wówczas padały z ust przybyszy słowa, iż nie spodziewali się tak wielkiego przywiązania Kaszubów do Profesora i sprawionego mu istic królewskiego pogrzebu.

Wybór Luzina przez Profesora na miejsce wiecznego spoczynku stanowi wielkie wyróżnienie i zobowiązanie dla całej lokalnej społeczności i ogółu Kaszubów. Powszechnie niemal wiadomo, iż Profesor przeznaczył całą swoją przebogatą bibliotekę, a także archiwum dla Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, ustanawiając – proponując Radę Naukową tej jakby nowej przy Muzeum instytucji. Rodzina, szanując ostatnią wolę Ojca, przekazała już całą spuściznę biblioteczną-rękopiśmienną do Muzeum wraz z bogactwem przeróżnych pamiątek – dyplomów, zdjęć, odznaczeń itp. Symboliczną część pamiątkowych dokumentów przekazano do zbiorów UAM w Poznaniu, z którym Zmarły związany był przez całe życie, będąc także chlubą tej uczelni, Poznania i Wielkopolski.

Tuż po śmierci Profesora i po pogrzebie ukazało się multum nekrologów i wspomnień. Wszystkie niemal media regionalne i ogólnopolskie przypominały postać Profesora i pożegnały go jako koryfeusza nauki polskiej, znanego w Europie i świecie. Pożegnała go także „Pomerania”.

Wiosną 2011 r. ukazała się, nakładem wydawnictwa „Czec” Renaty i Wojciecha Kiedrowskich, okazjonalna publikacja, zatytułowana *W holdzie Wielkiemu Kaszubie – Gerard Labuda (1916–2010)*, Kartuzy 2011. (Oddany Profesorowi

G. Labudzie red. Wojciech Kiedrowski zmarł 18 kwietnia 2011 r.; pochowany został w Kartuzach).

W Poznaniu 10 grudnia 2010 r. odbyła się konferencja naukowa, której organizatorami byli Polska Akademia Nauk – Oddział w Poznaniu, Wydział Historyczny – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza i Polska Akademia Umiejętności, a jej owocem jest wydawnictwo *Początki państwa i Kościoła polskiego w badaniach Profesora Gerarda Labudy*, Poznań 2011.

Instytut Kaszubski na rocznicę śmierci Profesora przygotował kolejny tom w znanej już serii, poświęconej wybitnym Kaszubom – *Pro memoria Gerard Labuda (1916–2010)*. Zawiera on m.in. opracowania biograficzne oraz pełną dokumentację uroczystości pogrzebowych, liczne wspomnienia przyjaciół Wielkiego Mistrza Gerarda, kilka z jego najważniejszych tekstów dotyczących historii Kaszubów, a także okruchy z jego spuścizny rękopiśmiennej.

Non omnis moriar! Profesor Gerard Labuda żyje wśród nas, nie tylko w naszej pamięci, dzięki swoim wspaniałym dziełom i czynom, przekraczającym granicę śmierci... Do jego ostatnich trwałych dokonań należy ustanowiona z jego inspiracji przez Rodzinę – czterech Synów i Córkę – Fundacja Nagrody Naukowej im. Gerarda Labudy dla młodych badaczy dziejów Kaszubów i Pomorza oraz relacji polsko-niemieckich, którą przyznawać będzie jury, powołane przez Instytut Kaszubski i jego najbliższych.